

OŚRODEK DOKUMENTACJI
ZABYTEKÓW W WARSZAWIE
Karta Ewidencyjna Zabytków
Architektury i Budownictwa

A

B

C

D

E

F

G

H

I

J

K

L

Ł

M

N

O

P

R

S

T

U

V

W

X

Y

Z

Nr 2853

1. Obiekt

KOŚCIÓŁ PARAFIALNY P.W. ŚW. JAKUBA STARSZEGO

2. Czas powstania

1661 r., 1945-9 r.

3. Miejscowość

KOTUSZÓW

Zdjęcia, plan sytuacyjny, rzuty

4. Adres

Parafia p.w. św. Jakuba Starszego,
Kotuszów 62, 28-225 Szydłów

Dz. nr ewid. 641

5. Przynależność administracyjna

województwo świętokrzyskie
powiat staszowski
gmina Szydłów
diecezja sandomierska

6. Poprzednie nazwy miejscowości

7. Przynależność administracyjna przed 1999 r.

województwo kieleckie

8. Właściciel i jego adres

parafia rzymsko-katolicka p.w. św. Jakuba
Starszego w Kotuszowie, Kotuszów 62,
28-225 Szydłów

9. Użytkownik i jego adres

j.w.

10. Rejestr zabytków

Nr 488 A
data 15.04.1967 r.

Kościół od strony północno-zachodniej

Plan orientacyjny 1:25 000

12. Autorzy, historia obiektu, określenie stylu

Parafia prawd. utworzona w pocz. XIV w., poświadczona od 1326 r. Kościół drewniany - ok. 1470 r., poświadczony przez Długosza; w końcu XVI całkowicie zniszczony - przez kasztelana radomskiego Lanckorońskiego; następny 1 poł. XVII w. wg. tradycji spalony ok. poł. XVII w. Obecny wzniesiony w 1661 r. z fundacji Krzysztofa z Brzezia Lanckorońskiego, kasztelana radomskiego. Konsekrowany 11 listopada 1681 r. przez Mikołaja Oborskiego bpa krakowskiego. Kaplice - p.w. św. Antoniego i św. Józefa. W latach 50-tych XVIII w. proboszcz ks. Wawrzyniec Sapiński odbudował dzwonnice, na kościele - wymiana pokrycia gontowego; pokrycie na wieży w złym stanie. Ok. 1835 r. wykonano naprawę pokrycia, kościół pobielono. W 1849 r. tylko jedno wejście do kościoła - od zachodu. Wg. inwentarza z 1849 r. prezbiterium i kaplice sklepione, drewniane pozorne nad nawą (kolebkowe). W latach 30-tych XX w. przeprowadzono prace remontowe przy drewnianej konstrukcji w wieży dzwonnej, pokryciu dachowym na wieży, podmurowano fundamenty w prezbiterium, naprawiono obróbki blacharskie. W 1937 r. wykonano polichromię kościoła wg. projektu J. Ogórkiewicza. Zniszczony podczas II wojny światowej (podczas działań 1944-45) - spalony dach, wnętrze oraz całe wyposażenie, częściowo zawałona wieża. W latach powojennych odbudowany, z zachowaniem pierwotnego stylu.

Styl - wczesnobarokowy.

13. Opis (sytuacja, materiał i konstrukcja, rzut, bryła, elewacje, dach, wnętrze, wyposażenie, instalacje)

SYTUACJA: usytuowany w centralnej części cmentarza przykościelnego - nieco przesunięty w stronę południową, orientowany. Wejście główne do kościoła na wprost bramy głównej na teren cmentarza przykościelnego.

MATERIAŁ, KONSTRUKCJA, TECHNIKA: murowany z kamienia łamanego, obustronnie tynkowany, wnętrze polichromowane. Pozbawione tynków - wyższe kondygnacje wieży (3,4,5). Budynek oszarpowany. Pozorne sklepienie drewniane nad nawą, prezbiterium i kaplicami, nad nawą krzyżowe, nad prezbiterium kolebka z lunetami; zamknięcie prezbiterium - koncha z lunetami. Nad kaplicami - krzyżowe. Zakrystia i skarbczyk sklepione - nad zakrystią kolebka z lunetami, nad skarbczykiem kolebkowo-krzyżowe. W kruchcie krzyżowe. Więźba dachowa drewniana, wieszarowa. Dach nawy dwuspadowy, o wyłamanych nad kaplicami połaciach; prezbiterium dwuspadowy o półkolistym zamknięciu; na zakrystii wraz ze skarbczykiem pulpitowy. Na wieży hełm cebulasty, lekko spłaszczony, zakończony latarnią, również o cebulastym zwieńczeniu. Pokrycie i obróbki blacharskie z blachy miedzianej. Wieża 5-kondygnacyjna. Przybudówka od północy 2-kondygnacyjna, w 1-ej kondygnacji zakrystia, w 2-ej skarbczyk. Chór muzyczny drewniany, wsparty na dwóch filarach; z prostą balustradą w partii centralnej wygiętą po łuku koła. Posadzka w korpusie nawowym z płyt marmurowych w układzie jasne-ciemne; w kaplicach i zakrystii z płyt piaskowca; na chórze muzycznym i 2 -iej kondygnacji wieży podłoga drewniana; w wyższych kondygnacjach wieży - podesty z desek, oparte na belkach stropowych. Schody na chór muzyczny dwubiegowe, kamienne, oraz w górnym odcinku drewniane. Klatka schodowa w wieży - w grubości muru, schody jednobiegowe kamienne, następnie kręcone z belek drewnianych - prowadzą na 3-ią kondygnację. Powyżej drewniane drabiny. Schody z zakrystii do skarbczyka kamienne, zabiegowe, w grubości muru. Drzwi główne zamknięte półkoliście, dwuskrzydłowe, drewniane, z dekoracyjnymi podziałami listwowymi na 3 pola, środkowe z motywem podwójnej arkadki. Między nawą a kruchtą krata dwuskrzydłowa, półkoliście zamknięta, metalowa, ażurowa. Drzwi do kaplicy północnej - dwuskrzydłowe, półkoliście zamknięte, zawiasy metalowe - pasowe ozdobione stylizowaną wicią winorośli. Od wnętrza kaplicy osadzone dwuskrzydłowa metalowa krata. Z prezbiterium do zakrystii - prostokątne zamknięte łukiem odcinkowym; żelazne, okute kratownicą z płaskich listew, w kwadratowych polach zdobione motywem gwiazdy. W nawie i prezbiterium - okna ujednolicone, prostokątne, zamknięte półkoliście; dzielone poziomo na 3 kwatery. W oknach (nawa, prezbiterium, kaplice) osadzone współczesne witraże. Stolarka okienna drewniana. Okna w kruchcie (1 kondygnacja wieży) owalne poziomo, okratowane; w skarbczyku okno plastikowe; w wyższych kondygnacjach wieży - drewniane żaluzje. W zakrystii i skarbczyku kraty żelazne.

RZUT: w formie krzyża łacińskiego; korpus jednonawowy, 3-przęsłowy, z przylegającymi w części wschodniej symetrycznie po obu stronach nawy dwiema kaplicami, na rzucie prostokąta zbliżonego do kwadratu. Nawa oddzielona od węższego prezbiterium półkolistym łukiem tęczowym, opartym na filarach przyściennych. Prezbiterium zamknięte łukiem koszowym. Od zachodu na osi czworoboczna wieża, węższa od nawy, na planie zbliżonym do kwadratu. Od północy do prezbiterium przylega prostokątna zakrystia; ponad którą (w 2-iej kondygnacji) skarbczyk. Kościół oszarpowany na narożnikach, wysokościach poszczególnych przęseł, oraz na półkolistym zamknięciu prezbiterium - szkarpy niewielkie i wąskie w proporcjach. Otwory okienne rozglifione dwustronnie. Wejście główne w kruchcie - rozglifione do wewnątrz.

BRYŁA: Poszczególne elementy kościoła wyodrębnione w bryle. Dominantę stanowi dość masywna czworoboczna wieża dzwonna nakryta spłaszczonym cebulastym hełmem. Wieża nieco tylko węższa niż nawa. Korpus nawowy i kaplice nakryte wspólnym dwuspadowym dachem - nad kaplicami połacie dachowe

c.d. wkładka nr 1

14. Kubatura ~2600 m ³	15. Powierzchnia użytkowa 220 m ²	16. Przeznaczenie pierwotne sakralne - kościół parafialny	17. Użytkowanie obecne sakralne - kościół parafialny
18. Prace budowlane i konserwatorskie, ich przebieg i dokumentacja <ul style="list-style-type: none"> - W latach 1945-46 po zniszczeniach II wojny światowej wykonano dach kościoła (nowa więźba), pokrycie z blachy, rozpoczęto prace przy odbudowie wieży; - 1947 - odbudowano wieżę, wykonano prace tynkarskie wewnątrz; - w 1962 r. zakończono prace przy polichromii kościoła, wykonano nową posadzkę, marmurową; otynkowano kościół na zewnątrz; - w latach 1965-66 wykonano doraźne prace zabezpieczające przy pokryciu dachowym; - 1991-1993 r. przeprowadzono wymianę więźby dachowej oraz pokrycia dachowego - na blachę miedzianą, założono nowe obróbki blacharskie. Wymieniono tynki zewnętrzne, zabezpieczono spękania murów. Wewnątrz naprawiono sklepienie nad nawą, wykonano nowe tynki oraz nową polichromię. Wymieniono instalacje. - remont pomieszczenia skarbczyka - wzmocnienie konstrukcji sklepienia, wymiana tynków, malowanie, wymiana okna. 		19. Stan zachowania (fundamenty, ściany zewnętrzne, ściany wewnętrzne, sklepienia, stropy, konstrukcje dachowe, pokrycie dachu, wyposażenie i instalacje) Ściany w stanie dobrym; więźba dachowa - ślady drewnojadów, konieczne lokalne naprawy. Pokrycie dachowe oraz obróbki blacharskie w stanie dobrym. Wewnątrz na posadzkach w kaplicy - widoczne zawilgocenie. Tynki zewnętrzne i wewnętrzne w stanie dobrym. Na wyższych kondygnacjach wieży wypróchniałe fragmenty belek stropowych; brak podestów – luźno położone na belkach deski.	
20. Najpilniejsze postulaty konserwatorskie Przeprowadzenie kontroli stanu więźby dachowej i drewnianego sklepienia. Wyższe kondygnacje wieży dzwonnej wymagają uporządkowania, częściowej wymiany belek stropowych, wykonania nowych podestów oraz zamocowania drabin.			

21. Akta archiwalne (rodzaj akt, numer i miejsce przechowywania)

Akta Kurii Diecezjalnej Sandomierskiej kościoła parafialnego w Kotuszowie; 1835-1983; Archiwum Diecezjalne w Sandomierzu, ul. Mariacka 9

24. Uwagi różne

22. Bibliografia

Katalog zabytków sztuki w Polsce, t. III, woj. kieleckie, z. I, powiat buski, Warszawa 1954;
J. Wiśniewski, Historyczny opis kościołów, miast, zabytków i pamiątek w Stopnickem, Marjówka 1929;

25. Opracował

Tekst Jan Leszek Adamczyk

Plany, rysunki Jan Leszek Adamczyk

2005

Zdjęcia fotogr Jan Leszek Adamczyk

Miejsce przechowywania negatywów WUOZ Kielce, ul. Zamkowa 5

Karta po wypełnieniu podlega ochronie na podstawie przepisów prawa autorskiego.

23. Źródła ikonograficzne i fotografie (rodzaj, miejsce przechowywania, sygnatury)

26. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach (data, nazwisko wypełniającego)

27. Załączniki

3

1. Miejscowość KOTUSZÓW	5. Obiekt (nazwa jak w karcie) KOŚCIÓŁ PARAFIALNY P.W. ŚW. JAKUBA STARSZEGO	6. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)
2. Gmina SZYDLÓW		c.d. pkt. 13
3. Powiat STASZOWSKI		
4. Województwo ŚWIĘTOKRZYSKIE		

c.d. pkt. 13

wyłamane. Kalenica nawy poniżej gzymsu wieńczącego wieży. Dach prezbiterium niższy niż nawy, o zamknięciu półkolistym. Kościół oszkarpowany na narożnikach i wysokościach poszczególnych przęseł.

ELEWACJE: o bardzo oszczędnym wystroju architektonicznym. Wszystkie elewacje z cokołem zwieńczonym profilowanym gzymsem, o przekroju pół- i ćwierćwałków. Zwieńczone prostym gzymsem. Elewacje oszkarpowane - szkarpy o dość wąskich proporcjach. Okna w nawie, kaplicach ujednolicone, prostokątne, zamknięte łukiem koszowym zbliżonym do półkolistego.

Fasada - tworzy ją elewacja zachodnia wieży, oraz po bokach fragmenty ściany szczytowej nawy. Wieża jednoosiowa; brak podziałów poziomych. Ujęta na narożnikach dość wąskimi w proporcjach szkarpami - sięgającymi na wys. ok. 2 kondygnacji. Zwieńczona prostym gzymsem; ponad nim hełm. Na osi portal w formie obramienia, z cokołem, na które nałożone wąskie pilastry ujmujące otwór drzwiowy zamknięty łukiem półkolistym; łuk archiwolty ze żłobkowanej 2-uskokowo listwy, z wyodrębnionym żłobkowanym zwornikiem. Pilastry z cokołami, zwieńczone kapitelami z odcinków gzymsu. Na przedłużeniu pilastrów, powyżej kapiteli płaskie żłobkowane listwy podtrzymujące zwieńczenie w formie odcinka belkowania na którym półkolista przerwany naczółek. Ponad portalem półkolista nisza, w której figura Matki Boskiej. Łuk archiwolty profilowany uskokowo. Powyżej na osi otwory okienne, o różnych wymiarach i kształcie : prostokątny (wzdłużnie), powyżej mniejszy, o wymiarach zbliżonych do kwadratu, wyżej prostokątny zamknięty półkoliście. W głębi po obu stronach wieży widoczne fragmenty ściany szczytowej nawy, ze szkarpami wzmacniającymi narożniki; trójkątny szczyt oddzielony prostym gzymsem.

Elewacja wschodnia : tworzy ją półkoliste zamknięcie prezbiterium, wschodnie elewacje zakrystii i skarbczyka od strony północnej i kaplicy od południowej. Zamknięcie prezbiterium rozczłonkowane przez 6 wąskich szkarp. Między 1 a 2 od zakrystii zaślepione okno; między narożnikiem a 1 szkarpa i 1 a 2 od południa okna. Elewacja zakrystii jednoosiowa; 2-kondygnacyjna; otwory okienne prostokątne, o proporcjach zbliżonych do kwadratu, ujęte dekoracyjnym obramieniem zagłębionym w tynku; w 1-ej kondygnacji gzyms nadokienny. Elewacja kaplicy i ściany szczytowej nawy - ślepa, z gzymsem oddzielającym szczyt.

Elewacja północna : tworzą ją kolejno od zachodu elewacje wieży, nawy, kaplicy, zakrystii i zamknięcia prezbiterium. Szkarpy na narożnikach.

Wieża - cofnięta w stosunku do ściany nawy. Brak podziałów poziomych. 1 - osiowa; otwory okienne o różnym kształcie - w pierwszej kondygnacji owalny, poziomo; powyżej niewielki prostokątny, przesunięty na lewo względem osi; w 4-tej kondygnacji prostokątny, w 5-tej prostokątny zamknięty półkoliście.

Elewacja nawy - 2-osiowa; szkarpa na narożniku zachodnim, oraz pomiędzy oknami.

Elewacja kaplicy - gzyms wieńczący kaplicy i zakrystii wraz ze skarbczykiem - na jednej wysokości. Ich ściany w jednej linii. Kaplica jednoosiowa; między kaplicą a zakrystią szkarpa. Na ścianie zakrystii - wyżłobione w tynku prostokątne obramienie, w proporcjach zbliżone do kwadratu. Ściana zachodnia kaplicy szczytowa, jednoosiowa; przebitą otwór drzwiowy półkoliście zamknięty; powyżej zaślepione okno; szczyt oddzielony prostym gzymsem.

Elewacja południowa : kształtowana w podobny sposób jak północna; utworzona przez elewacje wieży, nawy, kaplicy oraz prezbiterium. Elewacje pd. i zachodnia kaplicy - jednoosiowe, ujęte na narożnikach szkarpami; ściany szczytowe kaplicy z gzymsem oddzielającym partie szczytu od partii ścian.

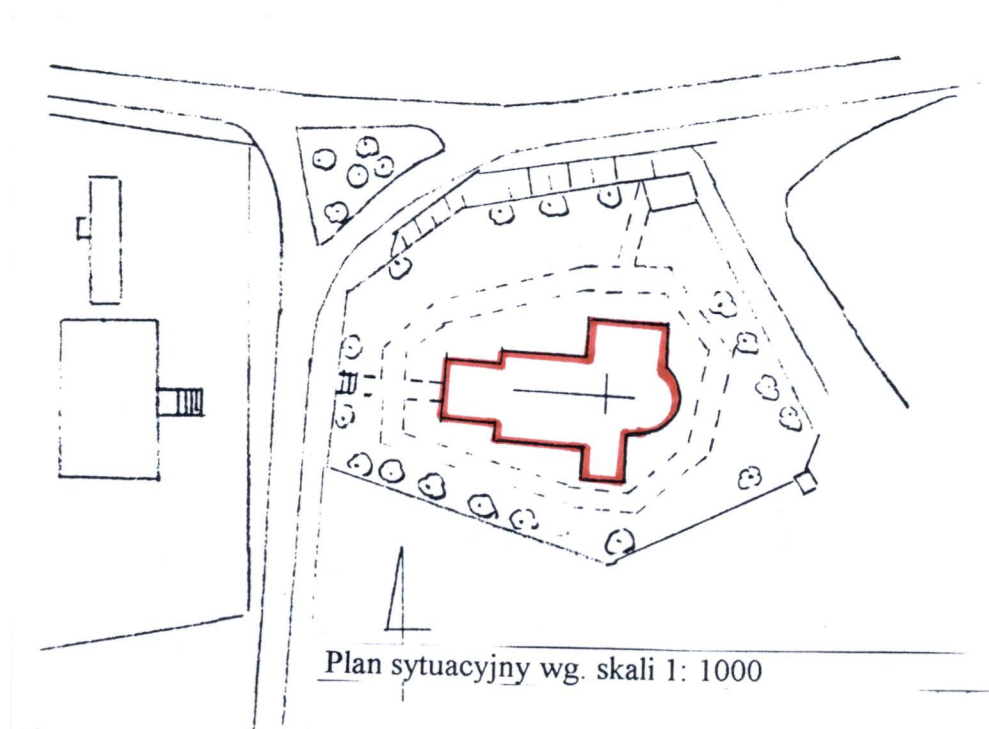
WNĘTRZE: jednonawowe; z prezbiterium 2-przęsłowym z apsydialnym zamknięciem oraz dwiema kaplicami, dostępnymi od strony nawy. Nawę poprzedza niewielka jednoprzęsłowa sklepiona kruchta, doświetlona owalnymi oknami, której poziom posadzki obniżony w stosunku do poziomu terenu. Z kruchty wejście na osi do nawy. Poziom posadzki w nawie również obniżony - o 3 stopnie w stosunku do kruchty. Nawa 3-przęsłowa; poszczególne przęsła oddzielają masywne filary przyściennie - o sfazowanych narożnikach, na cokołach, zwieńczone prostym gzymsem. Spływy sklepienne oparte na prostych konsolach wykonanych z odcinków gzymsu, podparte ostrosłupem o ściętym wierzchołku, ustawionym na filarze przyściennym. Prezbiterium wyniesione o jeden stopień w stosunku do nawy; ołtarz jeszcze o 2. Oddzielone drewnianą balustradą.

Kaplice - usytuowane naprzeciw siebie, po obu stronach nawy; otwarte na nawę półkolistymi arkadami wspartymi na filarach przyściennych. Wnętrza kaplic - o proporcjach zbliżonych do kwadratu, sklepienie krzyżowo. Ściany jednoosiowe - w kaplicy pn. okna w ścianie pn., w zach. i wsch. - okna zaślepione, pod wsch. wnęka o zamknięciu łukiem odcinkowym, pod zach. - wejście do kaplicy. W kaplicy pd. okno w ścianie pd.; w zach. - zaślepione, pod nim wnęka zamknięta odcinkowo; wschodnia - ślepa. Pomieszczenie zakrystii jednoprzestrzenne, sklepienie kolebką z lunetami; wejście przez otwór drzwiowy o zamknięciu łukiem odcinkowym, w obramieniu z płaskiej żłobkowanej listwy. W murze zachodnim zakrystii schody do skarbczyka. Skarbczyk - pomieszczenie jednoprzestrzenne, sklepienie kolebkowo-krzyżowo; doświetlone prostokątnym oknem w ścianie wsch.

Wieża : kilkukondygnacyjna; w pierwszej kondygnacji kruchta, jednoprzestrzenna, na rzucie zbliżonym do kwadratu. Druga kondygnacja połączona arkadowym szerokim przejściem z chórem muzycznym; dostępna klatką schodową z nawy; sklepiona krzyżowo. Doświetlona niewielkimi oknami we wnękach zamkniętych łukiem odcinkowym. W ścianie zach. blenda zamknięta łukiem odcinkowym. 3, 4 i 5 kondygnacja - oddzielone podestami z desek na belkach stropowych; wewnątrz konstrukcja drewniana podtrzymująca dzwony.

WYPOSAŻENIE: ołtarz główny, 2 ołtarze boczne - w kaplicach, 2 krucyfiksy ścienne późnobarokowe, żyrandol neobarokowy w nawie, z prezbiterium do zakrystii kute drzwi żelazne z 2 poł XVII w.

INSTALACJE: elektryczna, odgromowa, ogrzewanie piecami akumulacyjnymi.

1. Miejscowość	2. Obiekt (nazwa jak w karcie)	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)
KOTUSZÓW	Kościół par.p.w.św.Jakuba St.	Fot.

1. Widok na fasadę

2. Wnętrze, widok na prezbiterium

3. Wnętrze, widok na chór muzyczny

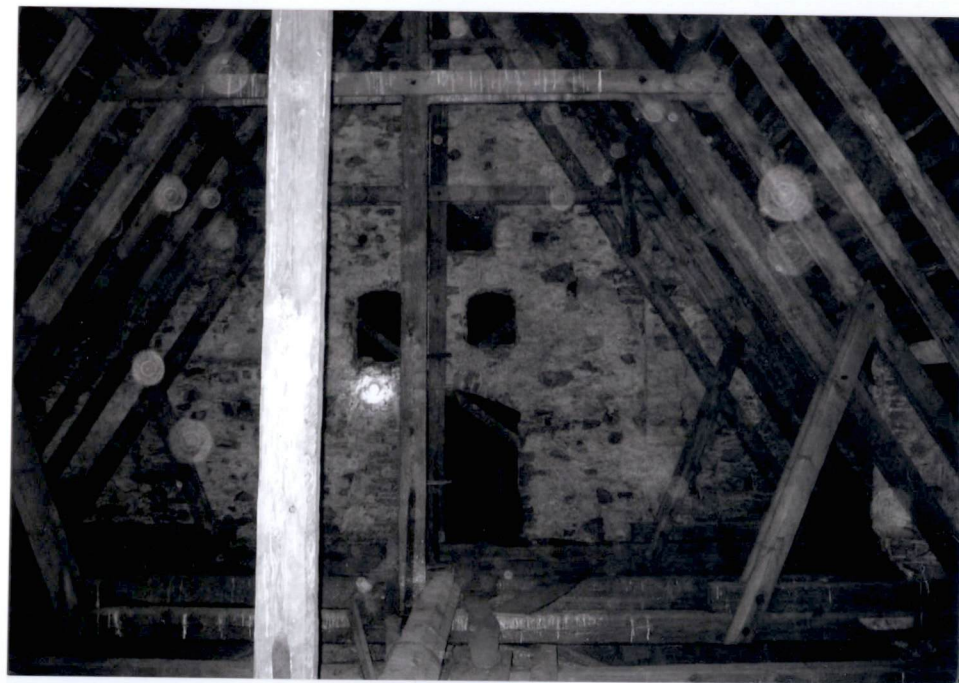
Wkładkę założył:J.I. Adamczyk.....
(imię, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów:

4.Elewacja wsch.

5.Elewacja pn.

6.Widok na wieżbę

1. Miejscowość KOTUSZÓW	5. Obiekt (nazwa jak w karcie) KOŚCIÓŁ PARAFIALNY P.W. ŚW. JAKUBA STARSZEGO	6. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego) plan
2. Gmina SZYDŁÓW		
3. Powiat STASZOWSKI		
4. Województwo ŚWIĘTOKRZYSKIE		

Rzut przyziemia w skali 1 200

